

Vilém Ondráček

BL. JAN LOHEL

VÍTĚZOVÉ

Exercicie čtenářů a přátel revue »Na hlubinu« 1938:

2.—6. července v Praze I. u voršilek — pro čtenářky.

7.—11. července v Kard. Řečici u Jindřichova Hradce — pro čtenářky.

30. července až 3. srpna ve Staré Boleslavi — pro čtenáře.

20.—24. srpna na Svatém Kopečku u ss. františkánek — pro čtenáře. Pak pokračování v Náboženském týdnu.

20.—24. srpna na Svatém Kopečku v Norbertinu — pro čtenářky. Pak pokračování v Náboženském týdnu.

Exerciční poplatek na všech těchto kursech 60 Kč. Exercicie začínají prvního dne večer a končí poslední den ráno. Přihlášky posílejte na redakci Revue Na hlubinu, Olomouc, Slovenská 14. Přejete-li si odpověď, račte přiložit známku.

První náboženský týden

NA SVATÉM KOPEČKU U OLOMOUCE

pořádá revue Na hlubinu ve dnech 20.-28. srpna 1938.

Program:

Sejdeme se 20. srpna odpoledne (autobusové spojení z Olomouce každou hodinu). Téhož dne večer začínají exercicie pro muže u sester františkánek, pro ženy u sester premonstrátek.

Exercicie končí 24. srpna ráno. Ihned pokračujeme v náboženských přednáškách a rozpravách, které mají doplnit teoreticky i prakticky výsledky exercicií. Program těchto přednášek, společných pro všechny, bude: 1. den: Písmo svaté jako základ náboženského života. 2. den: Liturgie, pramen křesťanské zbožnosti. 3. den: Katolická mystika. 4. den: Laický apoštolát, plod duchovního snažení. *Zakončení* 28. ráno.

Přednášejí olomoučtí dominikáni a cizí hosté.

Přihlásit se možno na celý týden nebo na jeho část.

Poplatek za celý týden činí 120 Kč. Kdo se přihlásí jen na exercicie, platí 60 Kč. Možno se účastnit také jen čtyř dnů přednášek. Poplatek 70 Kč. - **Platí se** až na místě.

Přihlášky posílejte na redakci revue Na hlubinu, Olomouc, Slovenská ul. 14.

Cena 3 Kč.

Měsíčník Vítězové. Revue Na Hlubinu. Edice Krystal. Vydávají profesori bohosloveckého učiliště řádu dominikánského v Olomouci. Za redakci odpovídá Fr. Macura v Olomouci. Tisknou Lidové závody tiskařské a nakladatelské, spol. s r. o. v Olomouci.

VÍTĚZOVÉ

měsíčník životopisů světců a služebníků Božích.

Šéfredaktor: P. dr. Silvestr M. Braito O. P.

Redaktor: P. dr. Prokop Švach O. P.

Vychází 15. každého měsíce kromě prázdnin.

Redakce a administrace Olomouc, Slovenská 14.

Předplatné 28 Kč ročně.

Účet pošt. spořitelny Brno č. 106.633 pod názvem
Edice Krystal-knihovna, Olomouc.

Doporučujte o prázdninách náš časopis!

Ukažte jej jiným a dejte čísti!

Životopis Markety Sinclairové, jež jsme slíbili pro tento měsíc, vyjde až po prázdninách. Místo něho podáváme život sluhy Božího Lohela, tak málo známého a nebo skreslovaného na různých místech proti historické pravdě.

Ptáte se na život Anny M. Taigy? Již máme připravený rukopis a vydáme jej co nejdříve, aby byl dán příklad velké a svaté ženy v rodině.

Příští číslo Vítězů vyjde až 15. září. Prosíme, aby to všichni vzali na vědomí.

LITERATURA

DE LA BRIÈRE et M. COLBACH: *La patrie et la paix*. Bruges 1938, Desclée de Brouwer (Service étranger), str. 453, cena 25 frs. Ve sbírce „Cathedra Petri“ vychází vzácné dílo, jež obstarali a svými komentáři doplnili jmenovaní autoři. Obsáhlý svazek přináší všechny alokuce papežů od Lva XIII. až do nejposlednějších projevů nynějšího sv. Otce o lásce k vlasti, o mezinárodních vztazích, o válce i míru. Dílo je přesně dokumentováno původními texty papežských projevů a je přehledně sestaveno. Hledání v něm je usnadněno příloženými rejstříky. Tento svazek je důkazem mírumilovné práce papežského stolce

BL. JAN LOHEL

VILÉM ONDRÁČEK

BL. JAN LOHEL

1938 • VÍTĚZOVÉ, OLMOUC

Imprimatur. Pragae, i. Monte Sion. Methodius, abbas.
20. Decembris 1933.

Strahov. V srdcích tisíců vyvstává při pouhém zvuku tohoto jména řada milých vzpomínek. Skoro již osm set let hledí se svých zelených, kouzlem obetkaných výšin na Prahu. Je jako perla vetkaná v diadém, kterým ozdobena matka našich měst. Věže a báně jeho kostela jako ruce ukazují jí stále k nebesům. Čtyřikráte jej stavěli, čtyřikráte bořili. Oloupen Otou braniborským a Jindřichem korutanským, vybitý Husity a Švédy, jemuž pruská děla ohnivé pozdravy posílala, ale to vše přelétlo přes vysoké jeho klenby, vtisklo sice stopy své přítomnosti v staré zdivo opatského paláce, v zašeržené síně jeho konventu, ale zmizelo zvolna v tajemném propadlišti světových dějin, podobno k tíše plužicím mrakům nad jeho ušlechtilými věžemi. Zapadly i chmury josefinismu, které jej obestíraly a dusily, přežil i tíseň doby po válce světové a vznešeně pohlíží s výše své na svou Prahu.. V jeho chrámě dnes u hlavního oltáře odpočívá jeho obnovitel a druhý zakladatel, který jej z troskek a rozvalin znovu vystavěl, v rysech jeho navždy napsal svoje jméno - Jan Lohel. Více než tři staletí uplynula již, kdy moravský prelát z Louky Beneš Lacher pohroužil se v náplň jeho života a ocenil ji v úchvatné řeči pohřební. Pro jeho památku napsal mu ušlechtilý epitař Questenberk, věrný jeho žák a v úřadě opatském nástupce. Český malíř-premonstrát Jan Šícha rukou svou dovednou formoval mu náhrobek po levé straně presbytáře s přáním v duši své, aby činnost Strahova byla mu vždy pomníkem nejlepším.

Lohel nebyl sice z naší krve, pocházel z Chebska,

ale čin jeho, že k resignaci donutil roku 1599 luckého preláta Badena, poněvadž neuměl česky a pak že roku 1602 klášteru šteinfeldskému v Porýnsku doporučil slavení svátku sv. Václava, ukazuje nám jeho smýšlení v době, kdy luterství propagovalo u nás germanisaci; v horách a pod lesy při mezech vlasti naší vůkol a vůkol, podél i na šíř byl jazyk náš vybit a vytlačen, rodové starožitní, vlastně a právě čeští v těch místech se zněměily, jak nařikal roku 1619 spisovatel Stránský.

Činnost Lohelova byla dvojího druhu, pracoval pro milovaný řád svůj, srdce celé věnoval Církvi.

II.

Roku 1564 klikatou, nerovnou silnicí potácel se z Chebu nemotorný vůz. Za ním kráčel patnáctiletý Lohel, aby si vyhledal někde práci. Opustil své rodiště, město Cheb, minul již jeho dvojité hradby. Zřel před sebou v dáli Krušné hory, zdvihající se s pochmurnou mlčenlivostí. Poslechl vozky, občas usedl si na jeho rozbitou káru. Nerozumněl žertům. Tanula mu stále na mysli vybilená klenutá jizba, v níž dnes se loučil se svou matkou a otcem, kteří ve Vokově na selském statku sloužili. Šel sloužit také. Mířil na Teplou. Brzo jí dostihl. Vlnitá, modravá hladina smrkových lesů táhla se tu na všechny strany, bělaly se v ní chalupy vesnic, leskla se zrcadla rybníků. Právě vzduch rozvlnil se zvuky hlaholících klášterních zvonů, které se nesly jako hymnus k dálavám.

Lohel měl štěstí! Prelát tepelský Jan Mäuskönig přijal ho za klášterního kočího. U koní i na poli, v lesích i u rybníků byl pilný. Ačkoliv se vracel často domů unaven, neopomenul si kleknout a pomodlit se. Čeledi i pánům líbila se jeho zbožnost. Chválil i šafář jeho dovednost a bystrost. Jak jen mohl, spěchal do kostela P. Marie, láska Boží mocně jej táhla k oltáři. V neděli odpoledne svým dru-

hům o Bohu vypravoval. Naučil je některým modlitbám, nacvičil s nimi i několik nábožných písní, plesal, když mohl naslouchat učení v tepelské škole. Prelátu neušla jeho svědomitost, mravnost a zbožnost, proto vzal si ho za svého sluhu.

Lohelovi byl opat „andělem Božím“, miloval jej více než rodiče, modlil se zaň neustále, bylo mu radostí, když mu mohl sloužit. Než i prelát shledal na něm neobyčejné duševní schopnosti, proto dal jej do klášterní školy, kde se učil počátkům literárního vzdělání. Každou volnou chvíli opakoval si latinskou mluvnici, nebo četl si v jiné knížce. Stále mu na mysli tanul toužebný sen státi se knězem. Pilně se cvičil ve zpěvu. Častokráte za klášterními hradbami pěl, a melodie jeho písní vypínala se ve vznosném sloupoví rytmu. I pro hudbu měl veliký zájem, a tak se stal brzo klášterním organistou. Výtečně preludoval na chorální motivy; přicházely, pučely, prokvítaly květ za květem, hrnuly se mu a splývaly ve velebný hymnus.

Konečně s dispensí pražského arcibiskupa Brusa roku 1573 oblečen byl v roucho premonstrátské. Z okna své cely viděl sosny v lese, s rozkoší dýchal pryskyřicovou vůni krásných stromů, hudby milovná jeho duše naslouchala zpěvu ptačímu, zalétala k nestvořené kráse Boží. Opat Mäuskönig se Šebest. Brandem po dvě leta jej vyučovali. Shledali, že je prost vášní se všemi prudkostí, střídáním zlosti a nadšení. Ukazovali mu na tři hvězdy, které svítily nad premonstrátským Betlemem; je to apoštolská činnost, náprava mravů a láska k bližnímu. Jejich lesk opravdu Lohela provázel celým životem.

Záhy poznal, jaké břemeno starostí skličuje preláta Mäusköniga. Statky tepelské byly v cizích rukou, tíže daní a pohrom živelních neubývalo, osud kláštera Chotěšova, Doksan. Strahova hlubokou runu vepsal v tvář opatovu. Rozpínavost luteránských kazatelů vnikala i do kláštera, odcizovala mu bratry, kteří docházeli na kázání do blízkého

Mnichova, v okolí u pastorů hodovali, s nimi se bratříčkovali. Mocnou hrází těmto výstřelkům byly řeholní předpisy arcibiskupa Antonína Brusa z roku 1573. Lohel zůstal vždy věrným těmto snahám reformním. Ba v celém prostředí jeho života, kvasně vzrušeném a poměrnou nejistotou věcí budoucích vzrušeném, odráží se vždy mocné úsilí o křesťanskou a řeholní dokonalost. Přísným byl na sebe, přísným byl k druhým při posuzování činů.

Lohel měl v Teplé dobrého učitele. Viděl, jak Mäuskönig vždycky našel čas při svém povolání k činnosti literární, homiletické a lékařské. To vedlo také jej k pilné práci na Strahově, kdy noční dobou psal chorální knihy. Dodnes jsou ony skvělou památkou jeho úsilí. V šlépějích Mäusköniga zaujal i trvalý svůj postoj k stanovám řádovým. Ač v kvasivém boji o formy řeholního života vážky se sklonily k zmírnění řehole, jejíž výrazem byl statut z roku 1504, přece ideálem Lohelovým zůstaly stanovy prvotní. Sledujeme-li linii jeho života, zjistíme jeho snahu, by duchovní základ v řádě premonstrátském se zachoval a rozmnožil. Přísná klausura, posty, týdenní disciplína, kapitula vin, ruční práce, noční chory, toť byly mu stupně k zdokonalení každého premonstráta. Knihy duchovní měly být ovšem bohatstvím duše, v nichž útěchou Božího Ducha se posilovali. Tuto pochodeň svatého zanícení Lohel rozžehl později na Strahově a ve všech domech jeho péči svěřených. Záře její nesla se pak k tolika srdcím, kterým zhořkl svět, a bílý prapor Norbertův byl jistou cestou k blažené věčnosti, kde kyne všem koruna místo popela, místo chmury žalosti plášť radování.

Čiší všelikého naučení a životních motivů podával neúnavně Lohelovi opat Mäuskönig s Brandem. Oddaný jejich žák pak uvedl je v život. Posilou mu byl i hrob svatého bohatýra Hroznaty v tepelském chrámě. U něho často stanul a dumal. Z hlubin staletí vyzářovalo naň světlo života tohoto světce, jehož olejem byla láska k Bohu. Od hrobu Hrozna-

tova krácel Lohel přeměňovat úhor tvrdé české vinice Páně v úrodnou Kristovu prsí. Konečně po dvouletém noviciátě učinil do rukou svého milovaného opata slib, kterým zasvětil svou duši čistou Bohu, P. Marii a sv. Norbertu.

V pohnuté době začal studovati bohosloví. Církev zachvívala se pod mocným útokem Luterovým. V germánských zemích pod ním podlehla, u nás po době husitské byla velmi seslabena. Toho všeho ušetřeny byly země románské, které setřásly se se středověkou malátností a vydaly tolik nádherných květů. I k nám zvěst o tomto katolickém novém jaru došla, přiletěla na perutích tisku nově vynalezeného, který také ideje sněmu tridentského všude rozšířil. Tím i u nás mnoho duší procitlo ze sna malomyslnosti a vzplanulo katolickým sebevědomím.

Jednou takovou vzácnou duší byl náš Lohel. V jesuitském semináři v Praze našel máj svého rozkvětu. Pod věhlasným vedením výborných učitelů vzdělal se všestranně. Zvláště vděčil mnoho bl. Edmundu Kampiánovi, který později v Anglii zemřel smrtí nučednickou. Tento jeho duchovní vůdce tušil, jak bohaté plody ducha podá jednou Lohel české zemi. Kampián uvedl jej též v Mariánskou družinu, jejíž členové vnesli českému národu nový obsah života a nahradili jím odumírající jeho náplň.

Z Teplé přinesl si Lohel do Prahy něžnou úctu k Bohorodičce, která je vzácným paladiem řádu premonstrátského; denně ji chválí malým oficiem. k její počtě slouží denně mše sv., tklivé akordy mariánských antifon a písní rozechvívají denně srdce bílých řeholníků. S jejím jménem vstupují v řádový život, zvuk jejího hymnu je jim poslední prosbou nad jejich hrobem. Dech lásky k Marii ovíval Lohela po celý život, on vložil jej také svým svěřencům do srdce, by nezahynuli . . .

Mariánská družina tuto úctu v Lohelovi ještě prohloubila. Stanovy družinské poučily ho o vnitřní modlitbě, zpytování svědomí, týdenní zpovědi.

měsíčním sv. přijímání, exerciciích, věcech dnes samozřejmých, tehdy ale nebývalých. Často opakoval se sodály záslibnou modlitbu, sliboval si od ní nový zápal v přijatých povinnostech. Z tohoto ducha modlitby plynul pak sám sebou duch sebezáporu. Široká činnost apoštolská a charitativní, základní to rysy družinského života, staly se přední složkou Lohelovy kněžské činnosti. Výsledky této práce byly také veliké.

Ze školy Mariánské družiny přinesl si vzácný dar. vyplniti vždy své určení, dáti životu pravou hodnotu. Odtud pohybovala se stále vůle jeho s vůlí Boží usměrněně, jako kolo, točící se stejným směrem, stejnou rychlostí. Uprostřed tolika zkoušek varoval se Lohel vždy titanismu, že by na vlastní sílu spoléhal, prost byl fatalismu, který by potlačoval jeho vůli v domněnce, že ve svém osudu nemůže nic změnit. Lohel tím nabyl radostného optimismu, který naplnil v mužném jeho věku celou duši a v příboji pronásledování nedal se obráti o skřínky radosti a míru ve svém nitru, nepustil do ní nesoulad a hořký pesimism. Věděl, že nic nemůže ztratit, neztratil-li svoji duši, nic získati, nezskal-li Boha.

Po svém posvěcení na kněze roku 1576 studoval dále ještě dva roky v Praze. Památkou na tuto dobu je strahovský rukopis: „Casus conscientiae“ s nápisem „Fr. J. Lohel a. 78“. Svědčí tak, jak pravou rozkoší mu bylo zahloubati se do studia a kontemplace. Z koleje chodíval rád do chrámu sv. Víta, sv. Ducha, nejčastěji spěchal na Strahov, kde v neděli sloužil mši sv. Jaký dojem v něm budil za večera pohled na chlum sionský s Karlova mostu? Jako horský tábor tyčila se torsa strahovských věží, oprýskané zdi zhrouceného shluku jeho budov, ostře se promítajících ve světelné záplavě zapadajícího obzoru, oblévané zlatou aureolou. Jedině kaple sv. Voršily zbyla, vše ostatní bylo troskou, opadlé omítky, vlhkostí strávené římsy, chrám propadlý v zem. V puklých klenbách ochozu vytrhaná

dlažba, pavouk a ptactvo hledalo tu útulek. Na těchto ssutinách klečival Lohel a vyprošoval si pomoc ku vzkříšení „bolestné nevěsty Sionské“. K Bohorodičce, jejíž sochu našel v zpustlé síni dormitáře, ruce své spínal. Maria jej nezklamala. Divem téměř k novému životu Strahov opět povstal.

Ani na Teplou Lohel nezapomněl! Jako tepelský převor pomáhal nějaký čas opatu Mäuskönigovi v utužení kázně v klášteře. Udusil nebezpečnou jiskru luterství, které rozpínalo svá křídla nad Teplou. Bohoslovecké studium opatem založené vydalo mnoho nadšených kněží, kteří ničili pak osnovu pánů protestantských z Plavna, Pfluga, Šlika, do níž zatahovali celé západní Čechy. Zvláště město Teplá děkuje Lohelovi, že svými slovy mnoho zbloudilých oveček pravému ovčinci získal. Ve svých kázáních namáčel své šípky především do vroucí lásky, která je shovívavou k lidem, čím přísnější je k hříchům. Po tomto apoštolování vrátil se Lohel opět na Strahov, jehož se stal roku 1586 opatem.

III.

Proud dějin ztroskotal prvotní dřevěnou stavbu Strahova, smetl i jeho románské dílo, zlomil jeho gotickou vznešenost a po tomto pádu celá řada jeho opatů skoro stopadesát let marně pozdvíhovala prastaré své dědictví k novému rozkvětu. Jako na výsměch tomuto úsilí položil r. 1560 Strahovu podpalné nástrahy místodržící český arcikníže Ferdinand. Při svých častých jízdách do Hvězdy připadl na myšlenku odměnit svého „ochotného“ dvorního kaplana Jakuba Starého ze Šternovic touto padající troskou slavného kdysi kláštera. Strahov dostal tak nového pána. Devatenáct let usiloval tento vetřelec o zničení tohoto královského nadání. Poslední jeho jmění promarnil, prodal, zbytek premonstrátů ze Strahova s převorem Václavem Pěčkou vyhnal. o službu Boží se nestaral. horečkou

vášni a hříchů opíjel se do závratí. Žhavými pruty výčitek rozedraného konečně odvedl opat Mäuskönig do tepelského karceru, v němž brzo zemřel. Noví strahovští opati, Matěj Ghel a Ondřej Werner, marně pak pracovali o záchranu svěřeného domu. Poznali však, že všechny námahy k nezdaru jsou odsouzeny, proto Strahov brzo opustili. Bědy jako černé mraky nad klášterem se plížily, když u sv. Víta arcibiskup Medek světil Lohela na opata. Druh ze studií Jiří Pontanus básní latinskou oslavil tento památný den jeho nastolení. Konvent strahovský, který tvořil tepelský kněz Melichar Šindel, konvrš Dominik Man, jej za hlaholu zvonu sv. Kateřiny uvedli do kaple sv. Voršily, aby u jejího oltáře vyprosili si pomoc Boží k velikému zápasu.

Nezdary nezlomen, novou a jarou silou ujímal se práce na povznesení Strahova. Tyto snahy neušly očím katolické šlechty a duchovenstva. Sám císař Rudolf II, vysoce cenil zdatnost Lohelovu. Zalíbil si ho tak, že učinil ho svým rádcem. Pomocí a hojnou podporou těchto svých příznivců pokusil se o nové vybudování konventu a chrámu. Na radu stavitelů Rudolfových změnil celou dispozici klášterních staveb. Ze severní strany kostela přenesl konvent více k jihu a východu, spustlý opatský dům Starustkův obnovil a zřídil v něm pro sebe a své bratry obydlí. Se stavbami spěchal, neboť počet strahovských řeholníků vzrůstal. Na arei u staré kapličky sv. Felixe a Adaukta blíže brány klášterní budoval roku 1603 nový kostel sv. Rocha. na nějž „ex voto“ dosti peněz věnoval císař Rudolf II. Lohelovi hodilo se to místo, neboť tam v roce 1544 byli pohřbeni premonstráti, kteří morem zemřeli. Kostel tento dodnes je zajímavou památkou přechodu gotiky v renesanční sloh. Má tvar kříže, jehož ramena zakončena jsou polokruhově. Teprve roku 1612 kostel byl zcela dostavěn a první služby Boží se v něm konaly.

Podporou dobrodinců Lohel vykupoval z cizích rukou statek Panny Marie strahovské: po dosti svi-

zelném jednání získal roku 1598 opět Úhonice, Horoměřice, Chejň, Kněžívku, na Moravě dostalo se klášteru pozemků u Bránic, Mikulovic, Lidměřic, Konic. Vydobyl opět klášteru soudní právo na Pohorelci. Hájl svých privileji na domy petřínské. Pozemkové strahovské knihy uvedl v pořádek, pilně sám dohlédal na zápisy, na ručitele k císařské Milosti stížnosti podával. Při této materielní péči pamatoval i na knihy.

V roce 1594 blízko svého obydlí stavěl knihovnu. Ještě dnes celá řada svazků je zapsána v katalogu bibliotéky jeho jménem, opatřena úhlednou vazbou, nesoucí jeho iniciály nebo znak jako opata, nebo jako sufragána pražského. Tím si vysvětlíme i provenienci devíti vzácných prvotisků v této knihovně. Také jako arcibiskup rozmnožil poklad její knižní. Letopisy uvádějí, že roku 1615 mezi jeho dary byla „Summa universae theologiae“ o 4 dílech z pozůstalosti Kašpara z Jindřichova Hradce z roku 1511, „Antiphonale Praem.“, „Secunda et tertia pars moralium B. Gregorii Papae“, na prvním listě této knihy je napsáno: „Redactus est liber iste hanc in formam sub R. Dno Joan. Lohelio, abbate ejus loci“, dále „Lorichii cura corporis pia“ z roku 1590. Pěkný knižní přínos chová knihovna po Jiřím Pontánovi, opatu Pavorinu, proboštu Konradovi a Ebersbachovi, kteří Lohela obdarovali.

V restaurační práci vydatně mu pomohl opat šteinfeldský Banhauser. Poslal mu tři kněze a dva podjáhny, kteří přinesli s sebou drahocenné, asi tištěné antifonáře a graduály, aby zazněl na Strahově opět zpěv chorálu. Jak plesal Lohel, když po prvé bratři v choru žalmy pěli, jejich ohlas nesl se do výšin kaple sv. Voršily, naplněné mlhou kadidla. Dlouho do noci ve své prosté jizbě opisoval pro Strahov noty. Dodnes máme po něm antifonář z roku 1593 a graduál z roku 1594. Vypomáhal mu v práci také Questenberk, pozdější jeho nástupce. Při stísněných poměrech nebylo možno Lohelovi opatřit si knih tištěných. spokojil se s přepisy.

Leč opisování přece jen vážlo. Radoval se proto, když ujal se tohoto díla mladý strahovský premonstrát Jan Václav Šicha. Questenberkovi hned od počátku byl protivný jeho rozpoltěný duch, kolikrát hrozil mu propuštěním z řádu, ale stálá přímluva Lohelova vždy ho chránila. Líbila se mu totiž jeho neúmorná pracovitost a pile, s jakou veliké folianty liturgické v krátké době psal a vyzdobil, celkem je jich 26! Pohoršením byl mnohým bratřím jeho rozmar, s kterým maloval své libůstky a hříčky. Kolikrát do opatského obydlí Lohelova a později do jeho arcibiskupského domu donášena folia zpestřená minci z nepřeberné pokladnice Šichovy fantasie. Žalováno trpce na něho, i Lohel se hněval, ale posléze odpustil. Tak šklebí se dodnes na nás na ploše Šichova antifonáře v čarovné iniciálce karikatura některého strahovského bratra, má přidáné k hlavě čertovské růžky nebo oslí slechy. Také zvěčnil jiného opět s plameny, vycházejícími z jeho rozšklebených úst, přiložil opět jinému ke rtům i troubu, by zošklivil ostatním řeholníkům hnusné ječení při chvále Boží. I ze sebe si tropil posměchy! Vymaloval sebe jako jinocha, vracejícího se z toulek nočních a opět vedle jako vážného premonstráta, jenž s mohutným brevířem kráčí o půlnoci do choru. Kolikrát na pult opatský Lohelovi položil nové své dílo, v němž zvěčnil svůj humor. Lohel s úsměvem pohlédl na jeho kaňky, které při psaní spadly mu na pergamen. Prominul Šichovi i jejich příkrasy, nožičky, hlavičku a údy, když z kaněk vytvořil pavouka, komára, stinku, chrousta. Lohel trpěl tak výstřelky citové náplně Šichy, přece modlil se stále za něho, by zakotvil konečně v lásce Boží. Vyprosil mu ji!

Pověst o řeholním životě, který zaveden Lohelem na Strahově, pronikla i do Francie. Generální opat v Prémontré jmenoval jej proto roku 1587 svým vikářem a visitátorem klášterním. V této nové funkci byl neúnavný a vytrvalý. Letopisy všech řeholních domů jednomyslně nám to dosvědčují.

Nejde v nich o nějaké jen indicie a nápovědi, ale o doklady života řeholního XVI. a XVII. věku. Ve svém bystrozraku vystihl Lohel všechny závažné složky jeho nedostatků. Šlo mu především nejen o zjištění choroby, ale i o její vyléčení. Při své důsledné povaze pominul všechny iluse, vyvrlel z planého zanícení, nešlo mu ani o dozvuky něčeho, co dávno již nebylo pevně zakotveno. Z tohoto pojetí vyrostla linie jeho počínů, porozumíme tak jeho vedoucím motivům. Při všech svých visitacích zjistil, jak proniká svět k branám klášterním, nové a nové tendence světské se rodí, jak zvýšeným nárokům staré řeholní formy nevyhovují. K tomu přistoupily ještě cizí vlivy, které neschopné opaty v čelo bratřím dávaly. Jindy opět, jak představení, zavalení vlnami výčitek a vzdorem podřízených, nemají energie k ovládnutí svého domu. Lohel svým citem též dobře vystihl nedostatek řeholní kontroly, vždyť od let čeští preláti nechodili na řádové kolokvium do Prémontré; visitátoři nebyli na výši doby, ke všemu jen kývali. Jako u všech přísných řádů, i u premonstrátů zmohl se směr úlevy v plnění stanov v jejich strohosti. Opati chtěli žítí po způsobu baronů, konvent nevedl si lépe; k tomu ještě názory luterské vnikaly i do tichých řeholních cel.

Převaha stoupenců starých stanov stále ustupovala. Rozlom veškerého duchovního života hrozil. Sv. Stolica svěřovala usměrnění celé nápravy vhodným visitátorům. U premonstrátů přidružil se i neblahý prvek, že po dlouhá leta vinou francouzského dvora neměli ze svých řad svého generálního opata, ale cizí hierarchy, což i přineslo velmi neblahé důsledky ve všech směrech řádu. Rytmus tohoto faktu zachvíval neblaze premonstrátským světem a ohlas jeho došel i do Čech. Úsilí papeže Řehoře XIII. ukáznilo celé hnutí, zocelilo všechny síly duševní v řádě, všechnu slabost pozvedlo k dobru. Po dlouhé době zase Prémontré mělo své opaty. Roku 1573 byl jím Jan Despruetis a po něm

roku 1596 František Longoprato. Oba svou činností rozjasnili soumrak v toku dějin řádu, rozehnali mraky, které zastiňovaly obzor jeho zítřků.

S povděkem slyšel Despruetis o Lohelovi, určil jej - jak shora poznačeno - za svého generálního vikáře a visitatora v Čechách, na Moravě, Rakousích, Uhrách a Polsku. Těšil se, že snahou jeho ožije v těchto zemích jiskra staré observance, po dlouhá leta utlumená. Tak v zachmuřený obzor života premonstrátského zazněl kovový hlas Lohelův. Svou nadšenou, pokornou modlitbou, svým svatým životem vytrhl svěřené své kláštery ze zřícenin a požárů světa, vyprosil jim teplo lásky Boží k novým květům požehnané činnosti, pokoře, svědomitosti, trpělivosti a horlivosti.

V Teplé vykonal pět visitací roku 1587, 1589, 1593, 1596 a 1600. Výsledek první své visitace shrnul v dekret o 22 bodech, z nichž na předním místě je slavení svátku zakladatele řádu, jehož kult papež Řehoř XIII. potvrdil. V dalších svých návštěvách přihlížel ke kázni řeholní. Přísnost jeho pocítila Teplá v jednání s opatem Matějem Zimmerhaklem. Nejen zakročil tresty při jeho nezákonné volbě, ale zbavil jej i vlády. Dlouho jej žalařoval, když se přesvědčil o nadvládě jeho přízně nad klášterem. Tato ráznost Lohelova, jak včas dovedl zlu čelíti, byla Teplé k dobru; vyrostla později k neobyčejné kulturní a mravní výši, že náležela k nejlepším řeholním domům české církve. Podobně jednal v Chotěšově s proboštem Vavřincem Kastlem. Neuznal ho ani milosrdného pohledu, když zjistil velikost jeho pádu. Nelze vytýkati tu Lohelovi nedostatek soucitu; či neměl brániti chotěšovský svatostan, když nauka Luterova silou nezdolnou dorážela až k zdem jeho? Příliš byla jeho duše nasycena premonstrátským vznětem: „Milujme čest domu Božího. postavme hradby domu Israhelovu.“

Vichor neštěstí od dob Jiřího Poděbrada burácel nad Želivem. Klášter stal se doménou rodiny Trč-

kovy a synové jeho mrtví odpočívali v hrobce kostela sv. Jakuba v Jihlavě. Majestátem Rudolfovým obdržel Lohel Želiv a jihlavskou faru, aby z výnosu jejich statků zařídil nové učiliště na Strahově. Roku 1589 navštívil Želiv na cestě z Jihlavy. Nevítaly jej zvony, neplesaly, nerozpjal se hlahol jejich do dálky, ale pozdravily jej zřícené věže, které kdysi pronikaly vzdušný prostor. Opatský dům proměněn v panský palác, z konventu stal se pivovar, sladovna, mlýn, stáje ovčí. Než i tomuto starobylému svatostanu přinesl Lohel vzkříšení. Poslal do něho roku 1590 strahovské bratry, ač teprve jeho nástupci roku 1622 trvale se podařilo získati jej řádu.

I Louka u Znojma pocítila pečlivou jeho ruku, s jakou uvedl ji pod jeho Ježíšovo. Učil všechny příkladem svého dokonalého života a upřímnou láskou ke každému bratru, i tomu poslednímu sluhovi klášternímu. Vůlí jeho došlo i ku proměně domu premonstrátek v Nové Říši v kanonii řeholníků. Systémem pánů fojtovních došlo v ní k zániku sester. Luteránským rukám, vztahujícím se po statcích tohoto domu, čelil statečně! Roku 1596 zbyla v Nové Říši jen převorka Anna Černčická z Kraselova. Její přátelé Španovští a Kekulové k ní dojížděli a přemlouvali ji, aby klášterní statek prohlásila za svůj majetek. Loucký premonstrát Šehestián Chotěbořský z podnětu Lohelova odrážel tyto úderý nepřátelského příboje na doměnu sv. Petra a Pavla v Nové Říši. Konečně rozhodl Lohel, že poslední převorka bude převedena do Chotěšova. Ze Strahova poslal do Nové Říše svého oddaného bratra Adama Skotnického, by Černčickou odvezl. Než celé městečko se vzbourilo, cítilo zrušení slibů a výsad, jež mu byly dány. Lidé z Vystrčenovic, Vilímče, Volšan s pikami, obušky, kordy stáli u vozu Skotnického a bránili mu v odjezdu s převorkou. Řeholní tuniku na něm roztrhali, z pláště ho svlékli, do hlavy bili, jen ochraně vojenské strážě děkoval, že dostal se na Strahov. V Chotěšově

poznala Černčická svůj omyl, oplakávala kletby, kterou vyřkla při odjezdu na prahu konventu novoříšského. Dne 25. října roku 1600 kající zemřela. Při své visitaci roku 1604 Lohel u hrobky sester chotěšovských vzpomínal v modlitbě této poslední kanovnice premonstrátské z Moravy.

Ani opata Šimona Farkaše roku 1598 nenechal v klidu seděti v prelátské síni kláštera zabrdovickeho. Jakmile poznal jeho neschopnost, všechny jeho nectnosti, s chvatem vyřkl nad ním ortel odsouzení a dal v opatu Benediktu Waltenbergerovi ze Strahova osiřelému stádcí pastýře podle srdce Kristova. Marně dovolával se v tvrdém žaláři Farkaš své hodnosti, že jest spolulantfrídníkem stavovským. Lohel jej neosvobodil. Kardinál Dietrichštejn prosil za vznešeného vězně, poukazoval na hanbu, jaká ve Farkašovi, uvězněném a titulu prelátského zbaveném, pánům stavům moravským se stala. Ani komise kardinálova, ani hrozba exkomunikací Lohela neobměkčila. Stížnosti u sv. Stolice, u nuncia Placida z Melfi, Farkašovi nepomohly; Lohelovi všude dostalo se práva, že správně jednal podle udělené exempce papeže Alexandra V.

Při visitačních cestách plesalo vždy srdce Lohelovo nad výtečným opatem hradištským Jiřím Pavorinem. On podle ideí jeho žil a klášter svůj vedl. Požehnání spočinulo i nad vládou jeho nástupce Jeřím Leodegarem. Osud tohoto moravského preláta velmi dojímal Lohela, že toužil po stavovské rebelii s ním se shledati. Slyšel o jeho zalařování v radniční věži olomoucké v roce 1619 a rád byl by z úst jeho slyšel zvěst o sv. Mikuláši, jehož byl též ctitelem. Zdálo se totiž vězněnému Leodegarovi, že ve snu slyšel šaratské zvony hlaholiti, kdež kdysi býval farářem; rozezvučel se největší zvon a za ním ve sboru ostatní a jakoby chvěla se ve zvuku jejich slova sv. Mikuláše, pronesená plavcům: „Nebojte se, jsem biskup Mikuláš!“ Od tohoto snu věřil Leodegar ve své brzké vysvobození. Jen po podpřevoru Maximiliánu Pracherovi, který cestoval ze

Šeflaru Prahou na Hradisko, poslal Lohel opatovi roku 1620 ostatek sv. Václava. Chtěl tak rozmnožit sv. relikvie po Pavorinu na Hradisku chované, sv. Vojtěcha, Víta, Prokopa, Cyrila a Metoda, Lidmily a jiné. Ve všech pozdějších zkouškách olomoucké Hradisko hledělo vždy k památce Lohelově jako k Orionu, zářícímu na obzoru nebe premonstrátského.

Tak Lohel povznesl celou staroslavnou cirkarii českou svými visitacemi. V polsku zastupoval jej probošt ze Strzelny Gabriel Kielczewski. I jemu načrtl plán reformy, čímž nová sebedůvěra vlila se do nitra řeholníků, kteří poznali sílu institucí řádových, které samy dovedou se reformovat; při čemž byl tolik moudrý, že určil i dobu, kdy se mají nová zařízení provést. Neunavoval těžkostmi nápravy ani sebe, ani své podřízené. Žádal jen o klidnou rozvahu v prostředcích reformy a jejich cíli.

Dojímavé jsou jeho dopisy opatům, aby v dobrem pamatovali na lid, na statecích jim sloužící a pracující; prosil je, by chudým byli pravými otci. Sám dával příklad nejlepší. Nemocným a nuzným v Praze posílal se svého stolu hojnost pokrmů a z pokory podle vzoru sv. Václava nosil chudině zimního času za noci dříví. Navštěvoval nemocné, ošetřoval jejich rány, rozdával oděv chudým, poručil prodávati obilí na statecích klášterních za laicný peníz, ba i z výnosu statků určité částky věnoval podpoře vdov a sirotků. Na památku pěti ran Spasitelových hostil pražské žebráky, kleče myl a líbal jim nohy, sám jim pokrmy a nápoje podával. Podle příkladu sv. Norberta říkával svým bratřím, že nezchudne klášter, který podporuje chudé.

Zlomyslné kolo osudu nedopřálo též ani Lohelovi ve všem a všude úspěchu. Zakusil od špatných řeholníků i mnoho trpkosti a zlé vůle. Cítil se tím ke konci své činnosti visitátorské hluboce dotčen. pobouřen a zlými předtuchami naplněn. Báł se, by neožil reflex zašlých časů laxismu, proto mnil

vzdání se úřadu visitátorského. Roku 1597 poslal svého převora Šislera do Prémontré, aby oznámil „pánu premonstrátskému“ svou resignaci. Než generální opat František Longoprato kritickou konfrontací všech složek života řádového v české cirkarii dospěl jasně a přesně k poznání, že je nutná další práce Lohelova v díle započatém. K zmožnění své autority obdržel roku 1598 od papeže Klementa VIII. potvrzení všech výsad řádových. Týž cíl měla i jeho cesta roku 1601 do Říma, kterou podnikl s Questenberkem.

Přehlédneme-li jeho činnost, neupřeme mu čestného názvu, že je druhým zakladatelem řádu premonstrátského v našich zemích. Bez jeho energie, bez jeho vroucích modliteb byl by řád u nás větví odumřelou. Pro rozkvět jeho na stromě Církve nešetřil svého zdraví, nedbal námah. Upřímné přátelství družilo jej se Servácem Layerfelsem, velikým reformátorem francouzských premonstrátů, který i do Prahy přijel, aby jeho dílo shlédl. Zřel živou ratolest, kterou kdysi zasadil ze Šteinfeldu biskup Jindřich Zdik ve skalní útes pražského Sionu; leta plynula, nezahynula, ale péčí Lohelovou vzešla v čarovný květ. Opět se stala novým typem obrodných ideálů Norbertových, které posunuly se hluboce ve var života věřícího lidu horlivým apoštolátem a zároveň dokonale dosáhly mety evangelických rad v míře nebývalé.

IV.

Život Lohelův neušel bedlivé pozornosti arcibiskupa pražského Zbyňka Berky z Dubé (1590 až 1606). Poznal v něm muže dokonalého, který hledí se zmocnit nitra svých podřízených naléhavostí svého duševního rytmu. Pozoroval, jak tvoří z nespočetných zkušeností životních, získaných prožitím a vroucí meditací. Vyvolil si jej roku 1604 za svého sufragána s titulem biskupa sebastenského.

Dlouho bránil se Lohel svému povýšení, teprve na domluvy císaře Rudolfa II. svolil. Jako biskup i tu rozvinul všechny své vlohy, by upoutal český lid svatou náplní náboženství katolického. Ustanovením synody pražské z roku 1605 věnoval starost, usiloval o jejich zachování. Hleděl, by tridentské dekrety došly i u nás platnosti. Velikou radostí Lohelovou bylo posvěcení chrámu strahovského dne 21. srpna roku 1605. Od počátku své opatské vlády pracoval na jeho výstavbě, stále čekal na chvíli, až uzerá dvojici jeho věží, svatý jasot jeho klenby nové, dojemnou mluvu jeho obrazů a oltářů.

I nástupci Berkovu Karlu z Lamberka byl věrným pomocníkem, ale i výborným nástupcem roku 1612 na stolci svatého Vojtěcha. Kardinál Dietrichštejn dne 8. prosince téhož roku ozdobil jej paliem římským při nastoupení nové dráhy životní. Jako dříve, i nyní soustředil se dále ve vroucí modlitbě, studoval Písmo svaté, zahloubal se až do částí jeho nejtemnějších. Život jeho byl stálý zázrak lásky a apoštolátu. Kristovo náboženství bylo mu živým kvasem činu i oběti, při čemž vynikal rozsáhlostí vědomostí, rozmanitostí a bohatstvím darů svého ducha. Obtíže stále se mu v cestu stavěly, ale nezoufal! Často v době, kdy vlahá noc k zemi své temné perutě skláněla, spěchal v chrám svatého Víta, by u hrobu blahoslavených zemských patronů prosil o pomoc Boží. Obyvatelstvo jeho diecése tonulo namoze v bludu, kališníci přiklonili se k luterství, Čeští bratři bloudili za Kalvínem. Obě vyznání se nenáviděla, ale v odporu ke katolické Církvi byla obě svorná.

Tu otevíral se mu široký obzor k činnosti! Změřil jedním pohledem ohromnost své práce. V hloubi své duše přál si od počátku, aby jeho biskupování bylo v Čechách požehnané. Usiloval, by na sobě uskutečnil dokonalý typ biskupa, který jest otcem a ochráncem svých oveček. Ve svém arcibiskupském domě žil jako řeholník. V nově uvedených do Čech rádech měl řadu neunavných bojovníků Kris-

tových. Tito odchovanci řádu jesuitského a kapucínského neměnili víru, ale provedli pravou reformu mravů na sobě a pak na svých bližních. S těmito legiemi toužil Lohel zastavit protestantský výboj a podmaniti si ztracené posice náboženské. I premonstrátské kláštery, Lohelem obrozené, daly našim zemím horlivé kněze a vychovaly nebojácné katolíky. Na všech stranách bující školy jesuitské napojily srdce mládeže obětavostí a zápalem pro pravé náboženství. Též vlna barokové gracie zasáhla tehdy Čechy. Umělci z jihu k nám přišli. Jejich barokní kultura formovala tu nádherné stavby a plastiky, vnikala však především do duší pečetí svého katolictví.

Z písemných památek archivních posoudíme jeho činnost biskupskou. Časté stesky kněží na kolatory musel vyslyšati, souditi. Jindy opět byl nucen odmítati dary, které páni kolatoři posílali konsistoři, aby svým kněžím nehodným „přichrany a očisty“ vymohli. Zakročil přísně proti zpupnosti panské, když páni a paní kněze pozvali na hostinu a ku potupě slova Božího je při ní nutili kázati. Těmito zákroky nedošel Lohel oblíby na obojí straně. Také zádušní úředníky si pohněval, když zakročil, aby sbírky kostelní (petice) v prospěch svůj neobraceli. Tyto výtky shledal arcibiskup u mnoha záduší jak v Praze, tak na venkově. Beneficiální jmění bylo farářům zkracováno a často musel farář nutit kolatory, by mu konečně k obývání opatřili nějaký pokoj, misky, talíře, svícen, cínovou slánku. Jindy zase arcibiskupu slibováno, že stížnostem kněží bude hned vyhověno „z lásky a dobré vůle“, ale obyčejně mimo desátek peněžitý přídavek „odložen do většího počtu“.

Jak bolela Lohela výtka papeže Klementa VIII. z roku 1604, že při českém kněžstvu není dostatek kázně; týkala se duchovenstva katolického i kalíšného. O nápravu usiloval od počátku svého biskupování. Kolikrát obžalovaným napsal prudké listy, na pohoršlivé jejich jednání poukázal, když si po-

činali jako námezdníci a hledali jen vlny svých ovcí. Důtky udílel zvláště takovým, kteří „mdle“ si vedli v osadách svých, nikoho nekáráli, anebo věděli jen o hříšnicích, kterých se nebáli. Ve visitačních zprávách přihlížel k vedení matrik, aby všude přesně zapisováno „vysvědčení o řádném zplolení a sněti“, jakož by vedla se kniha snoubenců. Při malém vzdělání kněžstva vyskytli se i mezi katolickým klerem pověrčivi. Štesky na čarodějné koření, kouzelné formule, zaklínání se množily. Podobně nejčastější útržky přinášel duchovenstvu příkaz celibátů. Lohel přísně vždy vyšetřoval, pohoršení napravoval, trestal.

Také dbal o šat kněžský, by nařízení synody z roku 1605 bylo všude zachováno. Poukazoval, že nejlepší okrasou duchovenstva jsou ctnosti, pobožnosti a v povolání pracovitost. Ve svém horlení nezapomínal i na řeholníky. Roku 1612 do všech klášterů českých poslal napomínavé listy, pražské mnichy nutil, by každoročně docházeli k jesuitům na duchovní cvičení; dbal o klausuru a kázeň a proto velmi jej hnětl rozkaz Rudolfa II. z roku 1603, že přehlíží hříchy v moravských klášterích, jakož i spor pražských řeholí o přednost v řadě. Všechny tyto nedostatky napravil roku 1613 dekretem bez apelace, při čemž neopomenul štiplavě se zmíniti o skrovnosti řeholní.

Na zachování bohoslužebného řádu byl velmi dbalý. Liturgická ustanovení pražské synody zavedl do venkovských kostelů, by po latinsky zpívané epístole a evangelium se obojí též česky pělo; aby byl veliký kříž uprostřed kostela na trámě zřízen. Dokročil na kališné kněze, aby ve své konsistoři se upsali, že budou sloužití mši sv. „bez českých knížek“. Lohel byl si dobře vědom výsady Pia IV., kterou dovolil v českých zemích přijímání z kalicha. Nebránil mu ani u sv. Víta, ani v diecési, avšak žádal, by kněz před podáváním neopomenul nikdy přečísti lidem ustanovení arcibiskupa Antonína Brusa o přijímání pod obojí způsobou. Lohel

těž poručil, aby kněz nejen dohlédl k schopnosti přijímajících, ale i použil vždy nařízených slov při podávání. Při podávání sv. hostie: „Corpus et sanguis proficiat tibi,“ při krvi „Sanguis et corpus proficiat tibi.“ Často v konsistoři trestal Lohel kněze „letité, třesavé, neopatrné“, kteří rozlili při podávání kalicha sv. krev po šatech, po zemi. Jako odchovanec školy jezuitské a stoupenec vývodů Lainezových na sněmu tridentském tušil, že koncesi Piovou ani luteráni, ani čeští bratři nebudou získáni. Katolíci povolení kalicha nelibě nesli, novota tato jen je másla; opojující svatý grál nepřinesl náboženské vzrušení. Tak roku 1603 na Moravě přestalo přijímání podobojí, v Čechách trvalo 60 let; roku 1622 prohlásil Lohel nařízení papeže Řehoře XV., jímž toto přijímání bylo lidu zakázáno.

Z událostí před odbojem stavovským pamětná byla korunovace roku 1616 Anny, manželky císaře Matyáše a roku 1617 korunovace císaře Ferdinanda. Obě vykonal arcibiskup Lohel. Jistě netušil, když Ferdinandovi vložil na hlavu korunu svatováclavskou, jaká budoucnost se otvírá. Slyšel nadšená slova přísahy, která se slila v jeden mohutný hlas, ozvěnu v chrámě probouzela; žřel prsty k slibu pozdvížené, koruny se dotýkající, hold všech Ferdinandovi a za rok nebylo více v Čechách nenáviděných lidí než - Ferdinand a Lohel. Ne nadarmo druhého dne po korunovaci se nebe na několik hodin zakrvavělo, třetího dne spadla s radnice staroměstské makovice s císařským orlem a rozbila se. Z těch příhod vzešly v Praze hlasy a donesly se až do arcibiskupského domu, že v království českém nebude dobře . . .

Rok má krok. Jedním tím krokem byly události v Broumově a Hrobech, které souvisí s t. zv. Rudolfovým majestátem. Jím dostalo se českým protestantům a bratřím zákonné ochrany. Tak počala náboženská svoboda, z níž prýštilo ustanovení, že protestanti si smějí stavět své chrámy a hřbitovy v král. městech, ale i král. statech. Evangelíci

i bratři ihned usuzovali, že duchovní statky jsou jměním královským. Řídili se praxí německou, kde vladař byl duchovní hlavou lidu evangelického. V „Porovnání“ však výslovně nebylo stanoveno, že by královským majetkem bylo i jmění církevní.

Lohel nic dobrého netušil, když slyšel o přípravách k převozu stříbrné skříně s „Majestátem“ a s „Porovnáním“. Poručil konati 12. července roku 1609 v kostelích katolických 40hodinnou pobožnost. V koleji jesuitské sám se ji s kapitulou účastnil. Prosil Boha, by chránil Církev. Při návratu na Kamenném mostě potkal zástupy lidu, plesajícího nad náhradou kompaktát. Po sedmi měsících „Majestát“ uložen v zemském archivu. Při této příležitosti poselstvo 33 stavovských osob uvítal karlštejnský purkrabí Slavata. Hostil je po dva dny štědře a bohatě. Připadal právě postní pátek a sobota (10., 11. února 1610) a tu předložil jim ryby, moučná a vaječná jídla. Nekatoličtí páni na Slavatu se rozhněvali, že nutí je k postu. Meči jej ohrožovali, proklínali, vytýkali mu, že jedná návodem Lohelovým a jesuitů. Než přece se uklidnili a s velikým doprovodem služebnictva do Prahy po dvou dnech odjeli.

V době vpádu pasovského lidu roku 1611 Lohel nejprve Colonnou z Felsu, později Ramcem byl násilně držán na Strahově. Převlečení kněží a jesuité sdělovali mu o hrůzách v městech pražských. Marňě poslal psaní do novoměstské radnice, kde konšelům vyvrací zprávu, jako by s pasovským vojskem byli katolíci a toužili zmocnit se Prahy, udolat všechny luterány a České bratry. Strahovskou zahradou až k Vltavě odvážil se Lohel sestoupit, chtěl se dát převézt člunem na druhý břeh. Leč na snažnou radu Questenberkovu úmyslu toho se vzdal, když slyšel hluk a střílení od Nového města. Tam věru byly dny hrůzy! Slavil se právě masopust a tu luza vnikla na vyšehradské děkanství, klášter emauzský, Karlov, františkánský klášter u Panny Marie Sněžné, dominikány u sv. Anežky.

Svolali proto v březnu roku 1618 protestní sjezd, v němž ostře odsuzován postup místodržících českých, ozývaly se i hlasy proti králi. Že brojeno bylo i proti arcibiskupu a jeho kanceláři Questenberkovi, jest samozřejmým. Při ukončení sněmování určili defensoři termín nového zasedání na den 21. května. Vláda sněm sice zakázala a prohlásila spolu, že není příčiny k stížnostem o porušení majestátu, leč stavové přece sněm konali. Sešli se v domě pana Albrechta Smiřického dne 22. května (dnes „U Montágu“). Hlavní slovo měl Thurn, Colona, Oldřich Vchynský, Václav z Roupova, Budovec a Smiřický, který tajně snul plány, by pro sebe české koruny získal. Tam proklamován odboj, jehož ovocem byla známá defenestrace, revolta všech evangeliků proti králi. Sbor Ferdinandových místodržících byl rozehán a vládu země vedlo třicetičlenné direktorium. Katolíkům nastaly časy velmi bolestné.

Zástup lidu ozbrojeného dne 24. května roku 1618 s křikem a nadávkami přepadl strahovský klášter. Pátráno v něm všude po Questenberkovi. Slibována mu pouta a žalář. Questenberk však včas v přestrojení myslivce prchl přes „hladovou zeď“ do Vindberku v Bavorsku. Týž den byl vydrancován Lohelův byt v arcibiskupském domě. Nábytek byl vynesena na náměstí, veřejně prodán i s domem v dražbě. Lohel nebyl již doma. Varován českou šlechtou katolickou, odjel do Chomutova. Tam byl nějaký čas v jezuitské koleji. Odtud odcestoval k litoměřickému proboštu. V jeho společnosti navštívil pak klášter tepelský. Tehdejší opat Ondřej Ebersbach Lohelovi vyprávěl o všech událostech, které se zatím v Praze staly. Mnohé opatu sdělil kancléř Slavata, který odjel z Prahy a v Teplé přenocoval, několik dní se tam také skrýval Questenberk na útěku do Vindberku. Jesuité delší dobu dleli v Teplé a zprávy neútěšné opatovi přinesli. Tyto zvěsti všecky poděsily Lohela, obával se útoku stavovského vojska na Teplou a proto

odcestoval do Chebu ke křižovníkům. Komandér Jiří Runner uvítal jej srdečně. Na útulek chebský činil si Lohel jakési právo, byl od svého nastolení na arcibiskupský stolec též velmistrem křižovníckým. Nevykonával vládu sice přímo, nad řádem, měl generálního převora jako svého zástupce. Chebský magistrát však brzo na rozkaz direktorů z města jej vypověděl. Tu spěchal do Řezna a odtud do Vídně, kdež po tři leta požíval pohostinství císařova.

Toužebně čekal na dopisy z Prahy, zajímaly ho zprávy o premonstrátech českých a moravských. Na zapřenou navštívil Louku u Znojma, kdež opat Jeronym Šal s konventem s radostí jej přijali. Chtěl opět navštívit hrob preláta Fraytáka, který od mládí byl mu v mnohém vzorem. Obdivoval tohoto nebojácného zápasníka od Lepanta, jak v Louce postupoval od mety k metě. Dovedl svým mistrovským slovem a svou oslňující osobností získati davu pro Církev, čímž zastavil postup reformace na moravském jihu. Na mnohé stránce jeho života zaznamenáno zklamání a utrpení, které jako těžký přikrov rozmach jeho úsilí dusilo. Tím právě byl milý Lohelovi. V Louce dozvěděl se též o mučednictví premonstrátů brabantských, Jindřicha Boše, Arnolda Vesena, Petra Jansesa, Jana Heka. Jejich svatou smrtí posílen lehce snášel útrapy svého exílie. Odtud psal 3. prosince r. 1618 kanceléři Zdeňkovi z Lobkovic, že zamýšlí jet do Brna a Olomouce. Byly to osudy kláštera zabrdovického a hradištského, které jej mocně táhly. Časté prosebné listy psal kardinálovi Dietrichštejnovi, v nichž opětovně jej prosil o přátelství a modlitbu. Velmi jej skličoval stísněný život kanovníků u sv. Víta. Ze svých sídel byli vypuzeni, mnozí skrývali se na Strahově, jiní u sv. Benedikta na Hradčanech. Z dopisů jejich seznal, že jen sedm premonstrátů dlí na Strahově, ostatní skrývají se ve Vindberku. Všechny zprávy byly vesměs neutěšené! Protestantismus triumfoval! Dech záští proti katolíkům nesl se

z Prahy všemi směry. Památný dopis psal Lohel dne 28. listopadu roku 1618 kanovníkům svatovítským: „Jsem tomu velice rád, že se modlíte litanie a po kostelích čtyřicetihodinnou pobožnost před nejsvětější Svátostí konáte, a jiné pobožnosti konati dáváte. Doufáme, že slituje se Srdce Spasitele našeho nad námi. Slyšíme z různých stran, jak hanebné hřichy toho času se páchají, jak drancují kostely, vytloukají kláštery, utlačují katolíky, z kněží Kristových posměch si činí a je polonahé vyhánějí. Vy však napomínejte lid, ať skládá důvěru v Hospodina, ať nepochybuje, aniž se strachuje. Hospodin pomůže zase!“ V dopise poslaném Slavatovi dne 1. října roku 1620 stýská si: „Těšili jsme se tolik, že svátek sv. Václava oslavíme v jeho kapli v Praze, ale stalo se jinak, člověk miní, Pán Bůh mění.“

V samotě cisterckého kláštera v Neuberku ve Štýrsku pobýval dlouhý čas. Ujišťoval řeholníky, že při návratu do Prahy obnoví opět Osek a vrátí ho zpět jejich řádu. Před hlavním oltářem Panny Marie často klečoval a pohřížen byl v rozjímavou modlitbu. Stále jej při ní pronásledovala zvěst o zpusťování chrámu sv. Víta, jak mu ji sdělil dopisem kanovník Kotva. Lkal, že šlapáno bylo po kříži, rozbíjeny oltáře, sochy a obrazy sekerami a klíny. Těž jeho trůn a stolice kanovnické byly prý roztrženy. Umělecké náhrobky rozbíjeny, svaté ostatky páleny. Velmi bolestně se jej dotklo zneřecení katedrály o Božím hoďu vánočním, kdy Skultét pohoršlivě kázal a po kalvinsku král Bedřich s dvořany přijímal.

V listopadu roku 1620 měl Lohel podivný sen. Viděl obrovská vojska, jak se srážela ve vražedném zápase na život a na smrt. Do prostředku řeky lidské krve vpadaly výkřiky, stopy a stesky. Úrodná pole měnila se v pustiny, z kvetoucích vsí a měst byla kouřící spáleniště. O tomto snu často vypravoval cisterciákům neuberským, tušil strašlivé boje, které budou v Čechách. Třicetiletá válka byla

vyplněním Lohelova snu, v němž opravdu vypálené osady, pláč ožebračených, nářky z prsou krvácejících věštily, jak dobíjen byl v Čechách lid.

V.

Za pobytu neuberského přišel den veliké Viny, v němž spojená nenávisť Bavora a Sasa proti kalvínské Falci zvítězila nad českou rebelií. Nadešlo chmurné listopadové jitro, kdy šedá mlha těžce tísnila celý kraj, když posel od vídeňského dvora zvěstoval Lohelovi vítězství zbrani císařských na Bílé hoře. Dne 24. listopadu opustil Lohel lesnaté, tvrdými hrady poseté Štýrsko, rychle minul bohatý vínem a velebnou stuhou Dunaje přepásaný kraj rakouský a spěchal ku Praze. V doprovodu četné kavalkády vešel do pražských měst. Minul cihlové, hnědě červené hradby, zřel opět po dlouhém čase na spoustu šindelových střech strmící, na všechny štíty, bání, kříže, bleskotající v ranních paprscích, ruch a život pražských ulic opět jej vítal. Nikde neviděl usměvavé tváře, vítajícího hlasu, vše bylo jako zakleté. Z vytlučенých oken své residence zadíval se chvíli na zvlněné moře malostranských domů a s kanovníkem Kotvou pak vešel ve svůj katedrální chrám.

Tento zkamenělý hymnus dávnověku Lohel nemohl poznat! Pod závratnou jeho klenbou spatřil zpuštění. Němé zdívo mu žalovalo, jaká křivda se v něm stala, co všecko Skultét se svými kalvínskými pomocníky spáchal. V kapli sv. Tomáše apoštola byl rozbit vytesaný obraz umučení Páně. Ostatní oltáře v ochozu pobořeny, kamenné obrazy a sarkofagy otlučeny. Sv. ostatky z relikviářů vyňaty a zničeny. Dřevěná Kalvarie u hlavního oltáře zmizela. Několik malovaných a řezaných obrazů našel Lohel v kapli sv. Vojtěcha, ostatní byly rozsekány. Nachové koberce, kryjící hroby svatých

patronů země české. mešní roucha zlatem, stříbrem, perlami zdobená ukradena.

Se žalem stál nad troskami Boží tvrze, dlouho spínal své ruce ve vroucí modlitbě. S kanovníkem Kotvou prohlédl kapli sv. Václava, přesvědčil se, že hroby svatých zemských patronů jsou uzavřeny a prkny vysoko ubedněny. Kapitulní děkan Arsen s proboštem Brosiem mu sdělovali o sterém příkopi a potupě, kterých se chrámu dostalo. O strastech svých ani nevypravovali. Podivil se zvěstem svatovítských zvoníků, kteří tvrdili, že noc před bělohorskou bitvou osvítila se po 11. hodině všechna chrámová okna, takže lidé se sbíhali, domnívajíce se, že hoří. V konsistoři Lohelovi přísahali hradčanští lidé, byli mezi nimi i luteráni a kališníci, že 22. a 29. listopadu roku 1619. 21. července, 12., 13. a 18. září, 21. října roku 1620 slyšeli u sv. Víta v noci zpívání litaní o všech svatých. Zdálo se jim, že i chorál kostelní zaznívá; průvod po kostele s hlasitým „Migremus“ chrámem obchází; jak železné dveře u kaple sv. Václava s třeskotem se zavírají, jas z kostela pak mizí a zjevuje se opět v kaplích sv. Václava a Vojtěcha.

Lohel usuzoval z těchto zpráv, že „nebeské dvorstvo vlasti české“ neopomíjelo prositi Boha za těžce zkoušenou zemi. Kanovník Josef Merfelic učinil o těchto podivuhodných událostech z rozkazu Lohelova důkladný zápis. Za chladného dne brzo po svém příchodu do Prahy strahovskou ulicí kráčel ke svému mateřskému klášteru. Škoda, že slunce nesvítilo a nebylo léto, aby ozářilo zelený záliv průsvitného moře, vlnícího a dmoucího se sebe-menším vánkem. Tak netřpytila mu škálou nejkrásnějších barev strahovská zahrada, ale zjevil se zpuštěný sad s vyvráceným stromovím, plný trhlín a výmolů, prorvaný pískovcovou skálou a mezi spleť větví a korun houští prokmitlo šedé zdivo kláštera a kostela.

Sedm bratří Lohela v bráně uvítalo, s nimi vešel v opatský chrám. Modlil se u hlavního oltáře, po-

stál v tichém rozjímání u každého oltáře, Navštívení Panny Marie, sv. Kateřiny, sv. Petra, sv. Jana Křtitele, sv. Martina, sv. Marty, sv. Voršily, sv. Heleny, Bolestné Panny Marie, Narození Páně,, sv. Michala a sv. Maří Magdaleny. Zúčastnil se s nimi i nešpor. Slavně zněly hymny a žalmy prostorou chrámovou. Zpěv bratří opět měl vzlet, že až všem prsa rostla v posvátném nadšení. Na varhany je doprovázel; rychle za sebou hnaly se jejich akordy, pedálové tóny hlubokým hlasem podlévaly celý ten jásavý zpěv. Lohel děkoval v duchu Bohu, že opět je mezi svými a u stádečka svého věřícího lidu a prosil jej o milost.

Když se vrátil do Prahy Questenberg, uspořádal s ním kázání na oslavu Ferdinandova vítězství, v němž chtěl vlastně Bohu poděkovati za ukončení náboženských rozbrojů. K slavnosti této sešlo se hojně šlechty, zvláště Slavata, Martinic, Lobkovic a jiní. Usilování Lohelovo, aby Osek byl vrácen řeholi cistercké, hned nemělo kýženého výsledku. Ačkoliv stále zahrnoval prosbami císaře Ferdinanda, přece nedočkal se splnění svého přání. Teprve za jeho nástupce kardinála Harracha na doléhání generálního vikáře Jiřího Urata, opata plaského a zbraslavského 17. května roku 1627 Osek řádu cisterckému byl odevzdán.

Rozpaky císařských radů ve Vídni Lohel těžce nesl. Arcibiskupství vráceny byly statky Týn nad Vltavou, Rožmitál, Červená Řečice, Nový Rychnov, ale o Oseku nebylo rozhodnuto. Od samého počátku vyšetřování proti rebelům bylo stále více a více pozorovati zásadní rozdíl mezi Prahou a Vídní. Zatím co Vídeň chtěla rychle postupovat a jednat, pražští páni jaksi váhali. Je sice pravda, že statky, konfiskované provinilými nekatolickými majiteli, mohly býti snadno Církvi vráceny, jakožto původní majitelce, ale znemožnila to česká šlechta, která toužila po levném obohacení. V tomto předivu intrik byl Lohel někdy bezradným. Stále nářky slyšel v konsistoři z úst duchovenstva, jehož be-

neficiální jmění bylo v rukou světských pánů, kteří je nechťeli vydati. Z vůle Lohelovy Questenberg a kanovník Platejs sice jednali s nunciem Karafou ostatcích arcibiskupských a duchovenských, avšak k rozhodnutí nedošlo. Zato Liechtenštejn s císařskými správci poroučeli brzo i v arcibiskupské konsistoři, což bylo Lohelovi těžkou zkouškou a zdrojem nových sporů. Titul primasa českého a obnovené postavení stavu prelátského na sněmu přijal Lohel s malým vděkem. Chtěl míti rozhodnuty především zásadní otázky, rekatolisaci, existenci duchovenstva, restituci Oseku.

Nákladem královské komory upraven v zimě roku 1620 kostel sv. Víta. Oltáře znovuzřízeny, vytrhaná a posunutá dlažba kameny čtvercovými opravena. Kaple sv. Václava dosti skvěle upravena. Nákladem probošta Brosia hrob sv. Vojtěcha novým leskem každého vítal. Pohřební místo sv. Jana Nepomuckého po řádění lupičů Lohel důkladně prohlédl, neporušené shledal a novým kamenem náhrobním, jakož i novou mříží opatřil. Chrám celý byl věru zpustošen jako ta celá česká země za ty dva roky rebelie. V první neděli postní dne 28. února roku 1621 posvětil Lohel u přítomnosti kapituly, knížete Liechtenštejna, mnohého panstva a nesčetných lidí hlavní oltář velechrámu, při čemž měl Kašpar Arsen velmi tklivé kázání. V dalších dnech arcibiskup světil ostatní oltáře. V průvodu kanovníka Kotvy nebo Platejse jezdil po diecési, kostely rekonciloval, kázal a biřmoval.

Jakou lásku choval arcibiskup Lohel k našemu národnímu mučedníku, sv. Janu Nepomuckému, svědčí jeho autentika, nalezená 29. dubna r. 1706 světicím biskupem pražským Vitem Seiplem v oltáři kaple vlašimské kostela sv. Víta. Podle ní Lohel dosvědčuje, že 16. července roku 1621 posvětil tento oltář ke cti Navštívení Panny Marie, sv. Lucie, Otilie, Klementa a blah. Jana, „zповědníka“. Podle zápisků kapitulního děkana Kašpara Arsenia (1601—1629) posvětil arcibiskup tento oltář

jaksi v náhradu za oltáře, zničené kalvínci 27. a 28. prosince r. 1619, mezi nimiž byl přilehlý k presbytáři, dedikovaný sv. Klementu, sv. Václavu, bl. Janovi z Nepomuku; o tomto oltáři zmiňuje se také listina nadační (11. května r. 1502) Albrechta z Kolovrat, „že před ním leží blahoslavený kněz Jan z Pomuku za železnou mříží“. Nejednal Lohel bezdůvodně, když přidal v autentiku jméno osoby nekanonizované, ctil blahoslaveného mučedníka. Kolikrát klečival u jeho hrobu a prosil o příchod nového jara katolické víry v Čechách.

Přátelství s dvorními rady Vilémem Wolfem, Lamingerem, Melandrem, Janem Wenzlem nepřineslo Lohelovi nijaké podpory. Rovněž pan Adam z Valštejna, Bedřich z Talenberku, Křištof Vratislav z Mitrovic měli proň jen pěkná slova, ale starostem jeho o duchovní správu neulevili. Když císařskými edikty (13. března 1621) vypovědění byli z Čech kalvinští kazatelé a později duchovní Českých bratří, otevřelo se Lohelovi široké pole nové působnosti. Měl svěřiti svým kněžím opuštěné chrámy, které ediktem Liechtenšteinovým se staly opět katolickými. Leč z nedostatku diecésního kněžstva svěřil je na čas řeholníkům. Tak obsadil v Praze kapli Betlemskou, Božího těla, kostel sv. Vojtěcha v Podskalí a jiné. Po jakýchsi rozpacích a bezvýsledných dohodách opustil Čechy Jiří Dikastus, administrátor poluteránštěné konsistoře pod obojí se svými kaplany Václavem Vitaciem, Janem Lansmaniem. Ohled na saského kurfirsta brzdil odchod luteránských predikantů. Konečně rouhavé kázání r. 1622 o svátku Nanebevzetí Panny Marie v kostele salvatorském odchod jejich uspíšilo. V poradách důvěrníků Ferdinandových ve Vídni bylo též uvažováno o třech listech Lohelových, kterak by restaurace náboženství katolického v Čechách smírně se provedla. Opat Questenberk, kanovníci u sv. Víta, Brosius, Arsen, Platejs, tyto dokumenty koncipovali.

Nejvýznamnějším byl první návrh Lohelův, kterým

císaři připomenul, že je před Bohem zavázán katolické náboženství hájiti. Dával mu za příklad císaře Karla IV., jemuž katolická víra byla drahá, že nad ni a lásku Boží nic neměl milejšího na světě. Radil Ferdinandovi, aby zřídil dobrou vládu v Praze, nechť odejme nekatolíkům podací právo kostelní, vypudí kalvínce, opatří královská panství katolickými úředníky. Na tyto své návrhy nedostalo se Lohelovi, jak je výše uvedeno, přímé odpovědi z Vídně, pouze vedlejší suplika splněna, že duchovenstvu přináležejí první místo mezi zemskými stavy, a arcibiskupům udělen titul primasa českého. Též podal rozklad do Vídně o přijímání z kalicha. Popsal celou praxi pražskou i venkovskou, ukázal na všechny její nedostatky. Obsáhlý spis o tom podal 29. dubna roku 1621, teprve po roce Řehořův zákaz přijímání pod obojí v Praze byl publikován. Dokud římské rozhodnutí nedošlo, dovolil Lohel, by se podávalo v Praze v kostele týnském a u sv. Jindřicha sv. přijímání pod obojí způsobou.

V nedostatku katolického kněžstva - jak svrchu připomenuto - pomáhal si Lohel výpomocí řeholníků. K nim přistupovali četní kněží polští. Domácích kněží měl v celé diecési sotva dvě stě. Semináře nebylo, kandidáti stavu duchovního vzdělávali se v jesuitské koleji a v pražských klášteřích, pokud které měly studijní školy. I tu osvědčil Lohel jako opat velikou moudrost, když založil bohoslovecké učiliště roku 1603 na Strahově. Prvními jeho profesory byli tři premonstráti steinfeldští, kteří přednášeli dogmatiku, exegesi a mravouku. Škola strahovská poskytla vzdělání mnohým věhlasným kněžím.

Když nastoupil na arcibiskupský stolec, zjistil Lohel, že z 1300 far jen 300 je katolických a v diecési měl 300.000 katolíků, z panského stavu skoro čtvrtinu, z rytířského ani jednu desetinu. Podle dopisu Ditrichštejnova poměry na Moravě byly lepší; v ní ze 636 far bylo skoro 300 katolických. Přehlédneme-li některé referáty visitační z doby Lo-

helovy, jeví se nám velmi smutný obraz pastora-
ce. Zjistíme, že mnohé osady sotva jednou za měsíc
mohl kněz navštívit. Nebylo po celém kraji niko-
ho, kdo by křtil, spojoval snoubence v manželství,
uděloval ostatní svátosti, kázal, mládež vyučoval.
Mnohé kněze Lohel vyzval, aby navštěvovali za-
padlé vesnice po misionářsku, kde dítky bez křtu
umíraly, lidé žili bez svátostné a duchovní pomoci.
Srdce jeho tím trpělo, když jako hory tyčily se
před jeho duší nepřekonatelné překážky rozvoje
víry katolické. Tím si vysvětlíme i jeho předčasný
skon, který uspišily jeho stálé bolesti a stesky, že
nemůže rozluštití svízelné otázky, které mu položil
jeho apoštolský úřad.

S účastí sledoval ožiti českých klášterů. Do po-
pleněného Břevnova uveden probošt Šimon Gold-
mast, podobně Broumov a Police obnoveny. Mari-
ánské slavnosti v Kladrubech nemohl se pro nemoc
zúčastnit, když nová socha Bohorodičky umístěna
nad portálem kostela. O křížovníky pečoval, by
škody na statcích jim v stavovském povstání způ-
sobené byly nahrazeny, též byl dbalý o svobody
a privileje jejich. S kanovníkem Kotvou navštívil
zpuštěnou jezuitskou kolej, shlédl seminářskou kapli,
proměněnou v chlév, pomáhal přímluvou u české
šlechty katolické, by dary svými umožnila brzké
obnovení řeholního jejich domu. Doporučil císaři
prosbu minoritů u sv. Jakuba v Praze, aby založena
byla bohoslovecká kolej sv. Bonaventury. Vydatně
v duchovní správě pracovali kapucíni, kteří i v do-
bách nakažlivých nemocí lidu sloužili. V dobré pa-
měti měl Lohel smrt deseti kapucínů, kteří r. 1613
v době moru při obsluhování nemocných zemřeli.
Svazek přátelství pojil jej s P. Valerianem Magni.
Byl to člověk vynikající a vzácný, proslulý svými
úspěchy jak ve službách císařských, tak i v aréně
Církve bojující.

Bylo by potřebí podati celý obsah jeho korespon-
dence, kde v střízlivé a jadrné věcnosti vyčerpává
se celý obsah jeho zájmů. Objevil by se nám tím

i chmurný obraz života některých kněží, kteří neprošli školou asketické výchovy, neobohatili ducha svého svatým učením. Duchovní, do Čech přišli z ciziny, zvláště z Polska, mnoho strastí a hořkostí Lohelovi způsobili, takřka podlomili vzlet jeho energie. Tím více se radoval z úspěchu kněží jesuitských, kteří s velikým sebezapřením zmáhali misionářskou práci. V jejich středu došel i uspokojení svých tolika výčitek. Sužovalo jej vědomí neúspěchu apoštolské práce v Čechách. Posléze poznal, že veškeren úspěch je vlastně věc Boží, on způsobí to, nač člověk nestačí. Bůh nežádá od nás úspěchů, jen dobrou vůli!

Ze stížnosti kanovníků u sv. Víta císaři lze posouditi důchody kostelů a duchovních. Kapitula místo 120.000 míš. kop měla pouze 2300. Ani Lohelovi nevedlo se lépe, ač Ferdinand II. mu vrátil panství v Týně nad Vltavou, Červenou Řečici, Rožmitál, Nový Rychnov, valného zisku z tohoto jmění neměl. Kardinál Harrach byl obžalován u komory královské Vilémem z Klenové, že neplatí dluh svého předchůdce. Císař ve prospěch kardinálův zakročil, jelikož Lohel peněz pro něho si vydlužil. Vložena totiž byla na něho roku 1619 povinnost, aby vypravil 500 jezdců do války. Po celé tři roky, až do své smrti, Lohel nemohl svému věřiteli zaplatiti. Po pohřbu jeho zbylo v arcibiskupské pokladně 100 kop peněz berných na mši sv. v kostele křižovnickém v Praze, skoro totéž odkázal chudinskému ústavu sv. Alžběty na Strahově. Chud se narodil, chud z tohoto světa odešel. Hledal vždy Krista poníženého, který žebrá, nastavuje ruku zmodralou a prostorydlou.

VI.

Od počátku podzimu roku 1622 Lohel churavěl. Kašel, který jej sužoval v době vídeňského pobytu, trápil jej bezmezně. Zřídka vycházel ze svého bis-

kupského domu. Questenberk a kanovník Platejs byli jeho jedinými skoro společníky. Duševní útrapy, vyhnanství, ustavičná práce zdraví jeho podřaly. Sám často sedával v jednoduché síni. Oheň v krbu hořící byl malomocný, nerozehřál více jeho choré tělo. Zůstalo chladným jako sníh, poletující v třpytných hvězdách tichou nocí. Otvíral často knihu evangelia, zapředl se do ní celou svou bytostí, obrodná síla jako jiskra svítila mu z ní. Jinak nepozoroval již nic, než nebeský Jerusalems, v němž hledal vždy odpočinutí, věčné milování Boha.

Smrt zvolna tlačila svou pečeť na jeho čelo. Duše jeho rozpínala se k odletu. Tu se mu zdálo, že celý svět se naň řítí, nová vůle že se v něm rodí, která jako by nebyla jeho. V takových chvílích dával se ukolébat zpěvy církevními, tiše si je propěvoval. Věřil, že ty hymny znítí budou i na věčnosti, že křídla jejich nikdy neklesnou, aby umlkla; chápal, že duše v očištění jistě pějí „Te lucis ante terminum“ - jako v řádách blahoslavených vznášejí se jásavé zvuky „Magnificat“. Srdce Lohelovo tím osvobozovalo se od tísně; duše jeho se zachvívala božskou hudbou, nejjemnější záchvěvy její šířily se v ní hlubokými vlnami a sdělovaly se s ní o zvuk věčnosti.

Dne 2. listopadu roku 1622 Bůh odvolal Lohela z tohoto světa, smrt otevřela své studené lokty po tom, co bylo na něm smrtelného. Opat Questenberk splnil poslední přání svého předchůdce, uspořádal mu pohřeb na Strahov. Z chrámu sv. Víta vyšel průvod. Napřed šli všichni pražští řeholníci, každý měl v ruce černou svíci. Hned za nimi byl nesen kříž. Za ním kráčelo duchovenstvo sekulární, křížovníci, premonstráti strahovští, tepelští a moravští. Za umbelou šla kapitula svatovítská a infulovaní hodnostáři církevní se svými levity. Pohřbu se účastnilo 30 osob v černých kuklách, každý měl v ruce faguli s erbem arcibiskupským. Mezi nimi bylo nesené mrtvé tělo Lohelovo. Na to šlo panstvo a členové pražských magistrátů. Všichni byli v čer-

ných pláštích s fagulemi smolničními neb svícemi.

V kostele strahovském po skvělé řeči smuteční byly zádušní vigilie. Po rekviích bylo tělo uloženo strahovskými a tepelskými premonstráty do krypty u hlavního oltáře. Teprve k večeru kamenem hrobka byla uzavřena, kdy na temném azuru hvězdy zářily a v jejich lesku obrážela se dvojice věží klášterních. Na rozloučenou zvony zazněly, kovovou svou hrudí zavzdychaly, by zvěstovaly, že duše Lohelova je u Pána. Dlouho do noci u hrobky premonstrátů se modlili, zatím co útržky mraků se nesly oblohou a zlatým svým radlem měsíc je brázdil.

U oltáře strahovské Matky Boží leží dnes Boží bojovník, jehož ruce kdysi tolika lidem žehnaly, je tu hlava, v níž zrály velké záměry, odpočívají tu nohy, které tolikrát prošly naší vlastí. Budil k životu naše Čechy, které po celé věky byly utěšenou zahradou, v níž vyrůstaly ohnivé růže zbožnosti, ušlechtilosti a lásky k bližnímu.

Brzo po smrti ctěn byl Lohel v řadě premonstrátském požehnanou památkou; jméno jeho dávano řeholníkům při obláčce. Biografie jeho ukazují hluboký a široký pohled do práce jeho života, zasvěcené lásce Boží a spáse bližního. Za každým jeho dílem rýsuje se v něm ušlechtilý, bohabojný člověk, který podmaňoval své okolí rázovitostí své povahy, každé jeho slovo jím pronesené sdílelo všem jas jeho duše, překypující horlivostí po rozšíření království Božího na zemi. Co činí Lohela tak příkladným, jest jeho dobrý boj proti sobě a proti všem nepřátelům Církve. Vítězil nad svými vášněmi, to týká se Boha a jeho, že kázal, vzrušoval dav, to může býti lhostejným jen těm, kteří zavrhuji učení Církve. Ale kdo miluje Církev, jest jejím oddaným dítětem, ten chápe jeho duši. Pro nás Čechy má Lohel význam, že splývá též jeho osud s tragedií Bílé hory. Byl svědkem umdlévajícího českého odboje zhabělostí a korupcí, ale i svědkem doby. plodné na lidi velikého rozpětí.

Lohel přišel na stolec sv. Vojtěcha v předvečer velké národní katastrofy, která měla odplavit celou českou krisi od dob husitských až po falckého Bedřicha. Tragický obrat historie, zásmašilá perioda . . .

Dnes nad hrobem Lohelovým je klid. Dobrý boj bojoval, víru zachoval. Jaká cesta vedla jej až k té staré kryptě strahovské? Ruce tvrdé práci z mládí; nohy prošly několikrát Čechy, Moravou, Rakousy, Bavorskem, stanuly až v Římě u hrobu Petrova, tělo deštěm kamení ztrýzněné, tvář spoličkovaná, poplvaná; srdce, jež nenávidělo blud a nepravost; srdce, jež milovalo Církev.

PRAMENY

Annales Monasterii Teplensis t. I (psal Václav Schilling), t. II (psal Alois Hackenschmidt). Annales Monasterii Chotěšov (psal Zachariáš Bandhauer). Rukopisy archivu tepelského (c. 7, 58, 59, 621). Le Paige, Bibliotheca Praem. Ordinis, Paříž 1633. S. Brunner, Ein Chorberrnbuch, Würzburg-Wien 1883. I. van der Sterre, Natales sanct. ord. Praem., Antverp. 1625. G. Dlabacz, Leben des from. Praeger Erzbisch. Joh. Lohelius, Prag 1794. Festschrift... des Stiftes Tepl, Marienbad 1893. A. Gindely, Gesch. des dreis. Krieges T/IV, Prag 1869—1880. Hammerschmid, Prodrumus gloriae Prag., Praga 1723. Alf. Zák, Der Praemonstratenserorden in den alt. deutsch. Metropolen, Wien 1919. P. Nilles, E. Kampian u. Lohel, Zeitschr. f. Kath. Theol. Innsbruck B XXIII. Mon. Germ. historica (Vita s. Norberti) SS. XII. Mich. Buchberger, Kirch. Handlexik., Freiburg 1907. Annal Strah. T. I. 134, 137, 139, 140. Pešina z Čechorodu, Phosphor. septic., str. 344. I. Marx, Lehrb. d. Kirchengeschichte, 1921. J. Pekař, Bílá hora 1922. Fr. Hrubý, Mor. šlechta v roce 1619... v Č. Mat. Mor. 1922. A. Denis, Konec samost. české, Praha 1909. P. V. Vintera, Odboj Broumovských, Praha 1904. Fr. Hrubý, Pekařův Sborník, Praha 1930. J. Jireček, Paměti Vit. Slavaty I. J. Schmidl, Histor. S. J. Prov. Boh. I—IV, 1747. Ant. Gindely, Děje česk. povstání I—V, 1870. Ant. Gindely, Gesch. d. Gegenreform. in Böhmen, 1894. Výbor z Gollova a Pekařova hist. semináře 1902—4. Blaž. Ráček, Českosl. dějiny 1933. L. Goovaerts, Ecrivains, artistes et savants de l'Ordre de Prémontré, Bruxelles 1899, I. Annales Praem. I, II, Mancei 1734. G. Dlabacz, Memoriae I—V (M. S.), G. Dlabacz, Inscriptiones: Sion. Praga 1808.

O B S A H

I. Úvod	5
II. Mláďi	6
III. Opat	11
IV. Arcibiskup	20
V. Primas český	31
VI. Smrt	38

Nihil obstat. Censor ex officio: P. Aem. Soukup O. P.

Imprimatur. Olomucii, die 3. Junii 1938. Dr. Joannes Martinů,
Vicarius generalis. Nr. 937C.

V Í T Ě Z O V Ě
6. svazek V. ročníku
Vilém Ondráček

B L . J A N L O H E L

Vydáno za redakce
P. Prokopa Švacha
O. P. v červnu 1938
Tiskem Lidových zá-
vodů tiskařských a
nakladatelských, sp.
s r. o. v Olomouci

MIRABILIS DEUS IN SANCTIS SUI!

a zároveň jeho neohroženého vystupování proti výstředkům všeho hnutí, která nejdou ani podle zákonů rozumu ani víry.

PERROY M.: *Notre-Dame de tout nom*. Bruges 1938, Desclée de Brouwer, str. 223. Sličná knížka francouzské autorky, s celým nadšením a něhou pišící o Matce Boží. Titul knihy výstižně ukazuje velikou důvěru křesťanů v Marii jako Matku Boží, takže není takřka jména, vyjadřujícího nějakou bídu lidského srdce, jímž by nebyla pojmenována velká Pomocnice křesťanů. Tyto velké a krásné myšlenky jsou promítány v knize na různých poutních místech, jichž je zde mnoho shrnuto a na nichž je oslavováno něco z pomoci Matky Boží. Toto dílko je opravdu důstojným oslavením Marie Panny.

RACHMANOVÁ A.: *Továrna na nového člověka*. Brno 1938, Edice Akord, str. 372. cena 36 Kč. Tato druhá kniha Rachmanové, jež je podána českému čtenáři, je nemenší kvality pro poznání ruské duše a pro posouzení všech oněch převratných hnutí, jež chtěla pomoci této ruské duši. Spisovatelka poznala z vlastní zkušenosti všechnu onu bídu a utrpení, jímž musel projít ruský národ ve strašných dobách revoluce. Zato tím pádněji ukazuje, jak ono hnutí nepochopilo ruskou duši, jak ji bolestně zasáhlo v jejích nejpřirozenějších touhách. Až příliš jasně se tu projevuje nemožnost komunistického hnutí přinést lidstvu ráj, který slibuje. Tuto knihu by měl číst každý a dobře se nad ní zamyslet.

SCHICK E.: *Der Christ im Leiden*. Berlin 1938, Furche-Verlag, str. 256, cena 3.80 Mk. Kniha, která ukazuje utrpení a jeho velikost v očích Božích. Představuje jako vzor velkodušně snášeného utrpení Velekněze Nového zákona a posvěcení utrpení skrze něho. Vysvětluje smysl utrpení a zároveň poukazuje na spojení všech trpících ve svatém společenství. Není to tedy ani tak theologické pojednání o utrpení jako spíše kniha útěchy pro samy trpící, vůdce k výšinám duchovního života utrpením. Kniha je propletena bohatými příklady z dějin Církve. Může přinést mnoho vůdcům duchovního života i těm, kdo trpí.

VAN HOUTRYVE I.: *La Bernardine réparatrice*. Sorée (Namur) 1938, Congrégation des Bernardines Réparatrices str. 124. Velmi vkusná kniha, která dává nahlédnout do tajů poslání a denního života sester bernardinek, jež se obětují Bohu za druhé svým kajícím životem a ustavičnou službou, jak ji přináší řeholní život. Kniha ukazuje velikost řeholního života, hluboký smysl jeho obětí pro lidstvo, a pak zcela zvlášť podává obraz skrytého, ale bohatého života sester bernardinek, jejichž programem je smír. Knihu by měli číst všichni, kdo se chtějí obětovat pro zájmy, jichž nezná svět.